

Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Durumlarının Atılgnlık Durumlarına Etkisi

Yrd. Doç. Dr. Saadet TEKİN

Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi

İlker KAPANCI

Sosyal Bilgiler Öğretmeni , Demirci Cumhuriyet İlköğretim Okulu

ÖZET

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler Eğitimi öğrencilerinin atılgnlık durumlarının sosyo-ekonomik (yaş, eğitim düzeyi, yerleşim yeri v.s.) değişkenlerine göre karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı'nda öğrenim görmekte olan 181,i erkek 152'si kız olmak üzere toplam 333 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmanın verileri, Rathus Atılgnlık Envanteri ve kişisel bilgi formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde frekans, ortalama, varyans betimsel istatistiksel yöntemlerine ek olarak iki gruplu değişkenler arasındaki karşılaştırmalar için ortalamaya dayalı t-testi, ikiden fazla gruplu değişkenlerin karşılaştırmalar için tek yönlü varyans çözümlemesi (ANOVA) kullanılmıştır. Verilerin analiz sonuçlarına göre öğrencilerin atılgnlık puanlarının sosyo-ekonomik değişkenlere göre etkilendiği ortaya çıkmıştır.

***Anahtar Kelimeler:** Atılgnlık, Eğitim, Sosyal Bilimler*

Effects of Socio Economic Status on Assertiveness Attitudes of Students in Social Science Education at University

ABSTRACT

In this study, the assertiveness levels of Social Science Students were aimed to compare by socia-economic status (Age, Educational Level, Allocation Unit etc.). The descriptive survey method was used to access data. Participants are willing Social Science Students (Male= 181; Female= 152, Total=333) in Educational Faculty at Celal Bayar University. Data are gathered by Rathus Assertiveness Schedule (RAS) and Personal Inquiry Form. Data were analyzed by descriptive statistical methods such as frequencies, mean, standard deviation, t-test, analysis of one-tailed variance (ANOVA). As data analysis, this study showed that Social Science Students' attitudes toward the assertiveness meaningfully turned into by socia-economic status.

***Key words:** Assertiveness, Education, Social Science*

GİRİŞ

İnsanın diğeri insanlarla olan iletişimi ve etkileşimi onun sosyal bir varlık olduğunu gösterir. Bireyler arasındaki etkileşim, bireyin toplumdaki sağlıklı yaşam tarzını oluşturmayı amaçlar. Bireyler arasındaki sağlıklı bir etkileşim kişilerin duygu, ilgi, isteklerini doğrudan ve samimiyetle aktarması temeline dayanır (Gemi, 1997: 1). İnsanlar arası iletişimde değişik davranış şekilleri olmasına rağmen, bu davranışlardan atılgnlık davranışının benimsenen ve arzulanan davranış biçimi olduğunu söylemek doğru olacaktır (Uğurluoğlu, 1996: 2). Atılgnlık, kavramlarının farklı yazarlar tarafından tanımları yapılmıştır.

Voltan'a göre atılgnlık, bireylerin kendilerini oldukları gibi anlatabilme, olumlu ve olumsuz duygularını iletebilme, kendilerine ters gelen isteklere karşı direnebilme ve karşısındakinden bir istekte bulunabilme becerisidir (Voltan, 1981: 72). Atılgn davranış biçimi insan ilişkilerinde eşitliği gözetir ve gereksiz endişelerden arınmış bir şekilde bireyin çıkarları doğrultusunda hareket edebilmesini, kendisini savunabilmesini, duygularını dürüstçe ve rahatlıkla ifade edebilmesini ve başkalarının haklarını çiğnmeden kendi haklarını kullanabilmesini mümkün kılmaktadır (Alberti ve Emnos, 2002: 6). Dökmen (1991) çalışmasında (Gökalan, 2000:19' da belirttiği üzere) atılgnlığı, bir insanın duygu ve düşüncelerini rahatlıkla belirtebilmesi, gerektiğinde hakkını araması kısacası iradesini ortaya koyabilmesi olarak ifade etmiştir. Bu tanımlardan hareketle atılgnlığı, bireyin duygu, düşünce, istek ve şikayetlerini demokratik bir tutum çerçevesinde dile getirip, gerektiğinde hayır diyebilme yetisine sahip olması şeklinde tanımlamak mümkündür. Atılgnlıkla ilgili tutum ve gözlemler, bireyin sosyo-ekonomik bağımsız değişkenleriyle ilişkileri incelenmiş ve atılgnlık tutumunu etkilediği düşünülen farklı bulgulara ulaşılmıştır.

Deniz'in (1997) ve Gemi'nin (1997) birbirlerinden bağımsız olarak atılgnlıkla ilgili yaptığı bir araştırmada, erkeklerin kızlardan daha atılgn olduğu, şehirden gelen öğrencilerin, köy ve kasabalardan gelen öğrencilere göre daha atılgn olduğu, atılgnlık eğitiminin öğrencilerin atılgnlık puanlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Şahin (2001) yaptığı araştırmada bu çalışmaların bulgularına benzer sonuçlarla birlikte atılgnlık seviyelerinin, öğrencilerin yaş durumlarına ve aldığı üniversite eğitim puanlarına göre anlamlı olarak değiştiğini ifade etmiştir. Buna ilave olarak Uğurluoğlu (1997), Akıncı (1999) Gökalan (2000) ve Kahrıman' ın (2005) yaptıkları araştırmalarında öğrencilerin bazı sosyo-ekonomik özelliklerinin atılgnlık düzeylerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir araştırmalarda atılgnlık düzeyi, mesleki çalışma koşullarıyla ilişkilendirilmiş ve bu düzeyin etkilendiği gözlemlenmiştir (Özkan ve Seviğ, 2005: 95). Farklı örneklem gruplarının alındığı bu araştırma sonuçlarına göre, bireyin atılgnlık tutumunun bulunduğu sosyo-ekonomik bağımsız değişkenine bağlı olarak etkilendiği yorumları yapılmıştır. Atılgnlık, gelecek nesilleri yetiştirecek olan öğretmen adaylarında bulunması gereken

önemli bir davranış şekli olabilir. Öğretmen adayı, mesleğiyle ilgili bilgi ve beceri donanımlarının yanında öğrencilerinin bilgi, beceri puanlarının, tutumlarının ve ifade yetilerinin geliştirilmesinde gerekli olan sosyal becerilere de sahip olması gerekebilir. Bu kapsamda araştırma, Celal Bayar Üniversitesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumlarının atılganlık puanlarını nasıl etkilediği hususunda mevcut verilere ulaşmayı amaçlamaktadır. Çalışmada tercih edilen sosyo-ekonomik bağımsız değişkenler; cinsiyet, kayıtlı olunan okuldaki sınıflar, ailenin yerleşim yeri, sahip olunan kardeş sayısı, öğrencilerin aylık geliri, ailenin aylık geliri, anne ve baba eğitimi şeklinde sıralanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle mevcut durumlar ve şartlar aynen ortaya konmaya çalışılmaktadır (Kaptan, 1993: 59).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmaya, 2005-2006 öğretim yılının bahar döneminde Celal Bayar Üniversitesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı 1., 2., 3., 4. sınıf I. ve II. öğretimde öğrenim görmekte olan, 181' i erkek 152' si kız toplam 333 öğrenci katılmıştır. Bu kapsamda araştırmaya katılan öğrenciler, Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören öğrencilerin %79'unu temsil etmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler, sınıfta derste mevcut olan öğrencilere göre belirlenmiştir. Araştırmaya öğrencilerin katılımı için gönüllülük esaslı ön planda tutulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Rathus Atılganlık Envanteri (RAE) (Voltan Acar, 2003: 177-184) ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu, benzer formlardan örnek alınarak ve uzman görüşlerinden yararlanılarak oluşturulmuştur (Uğurluoğlu, 1996; Gökalan, 2000; Ayaz, 2002; Kahrıman, 2005; Tataker, 2006).

Rathus Atılganlık Envanteri (RAE)

Atılganlık düzeyini ölçecek birçok ölçek geliştirilmiştir. Bunlardan Rathus Atılganlık Envanteri 30 maddeden oluşan bir ölçektir. Alınan puanlar -90 ile +90 arasında değişmektedir. Çekingenliğe doğru uzanan uç -90' a, atılganlığa doğru uzanan uç +90' a ulaşmaktadır. Seçenekler -3 ile +3 arasında oynamakta ve sıfır noktası bulunmamaktadır. Rathus' un (1973) yaptığı incelemede testin tekrarı güvenilirliği ($r = 0.78$) ve testi yarılama metoduyla elde edilen güvenilirlik ($r = 0.76$)' dır. Vaal ve Mc. Cullagh (1977) (RAE)' nin testin tekrarı güvenilirliğini ($r = 0.76$) olarak bulmuşlardır. Ayrıca testi yarılama metoduyla elde ettikleri güvenilirlikse ($r = 0.76$)' dır. Türkiye' de Voltan' ın yaptığı güvenilirlik çalışmasında testin tekrarı güvenilirliği ($r = 0.92$), testi yarılama metoduyla elde edilen güvenilirlikse ($r = 0.77$)' dir. (Voltan Acar, 2003: 177-

184). Ayrıca araştırmacı tarafından Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim görmekte olan 333 öğrenciye (RAE) uygulanarak, envanterin alpha (α) güvenilirlik katsayısına bakılmış, sonuç ($\alpha = 0.85$) olarak bulunmuştur.

Ölçme Aracının Uygulanması ve Verilerin Toplanması

Ölçme aracı, Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim görmekte olan ve ölçme aracının dağıtımı sırasında sınıflarında bulunan ve araştırmaya katılmak için istekli olan öğrencilere uygulanmıştır. Öğrencilerin envanterden aldıkları puanlar atılgnlık durumlarının göstergesi olarak alınmıştır.

Verilerin Analizi

İstatistiksel işlemler için SPSS-11.00 (Statistical Packages for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programına kayıt edilmiştir. Verilerin analizinde t-testi, tek yönlü varyans çözümlemesi (ANOVA) uygulanmıştır. Elde edilen istatistiksel sonuçların yorumlanmasında 0.05 önem düzeyi esas alınmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma 18-30 yaş arası ergen üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.

Sayıtlılar

Öğrencilerin cevapları samimiyetle cevapladıkları sayıtlısı kabul edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Değişkenlerinin Atılgnlık Puanlarına Etkisi

Cinsiyeti Etkisi

Atılgnlık puanları arasındaki farklılıkların cinsiyete göre anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla öğrencilerin atılgnlık puanlarına göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları hesaplanmış ve t-testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Atılgnlık Puanlarının Cinsiyete Göre Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Serbestlik Derecesi	t-Değeri	Önem Denetimi
Erkek	181	26.23	22.50	331	1.87	Fark Önemsiz
Kız	152	27.55	22.50			

Tablo 1 incelendiğinde, kız öğrencilerin atılgnlık puan ortalaması (27.55), erkek öğrencilerin atılgnlık puan ortalamasından (26.23) yüksektir. İki ortalama arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını anlamak için t-testi yapılmıştır.

Kız ve erkek öğrencilerin atılganlık puan ortalamaları üzerinden hesaplanan t- değeri (1.87), t-tablo değerinden (sd= 331, t=1.96) küçük olduğu için atılganlık puanlarına göre kız ve erkek öğrenciler arasındaki fark önemli değildir. Atılganlık düzeyinin cinsiyete göre değişmediğini bu sonuçlar göstermiştir. Inceoğlu ve Aytaç (1987), Saruhan (1996), Uğur (1996) ve Akıncı (1999) yaptıkları araştırmada cinsiyetin atılganlık durumunu etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Alberti ve Emmons (2002) eski araştırmalara göre erkeklerin kızlardan daha atılgan olduğunu belirtse de, son yıllarda yapılan araştırmalar durumun değişmeye başladığını göstermektedir. Sosyal ve kültürel değişimlerin atılganlık durumundaki farklılığı ortadan kaldırdığı söylenebilir.

Sınıf Değişkeninin Etkisi

Öğrencilerin atılganlık puanlarına bakılmış ve atılganlık puanları arasındaki farklılıkların sınıfa göre önemli olup olmadığı sınıanmıştır. Bu amaçla öğrencilerinin atılganlık puanlarına göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekans ve Yüzde Değerleri Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Atılganlık Puanlarının Sınıfa Göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekans ve Yüzde Değerleri

Sınıf	%	f	O	SS
1	26.7	89	20.30	25.75
2	26.1	87	21.77	23.68
3	23.4	78	29.33	21.34
4	23.7	79	28.75	26.18
Toplam	100	333		

Tablo 2 incelendiğinde, örnekleme giren öğrencilerin % 26.7’ sinin 1. sınıf, % 26.1’ inin 2. sınıf, % 23.4’ ünün 3. sınıf, % 23.7’ sinin de 4. sınıf öğrencileri olduğu görülmektedir. Atılganlık puanlarına göre en yüksek ortalamanın (O=29.33) üçüncü sınıftaki öğrencilere, en düşük ortalamanın (O=20.30) ise birinci sınıftaki öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Atılganlık puanları ölçümlerine göre grupların ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığını anlamak için varyans çözümlemesi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Atılganlık Puanlarının Sınıfa Göre Varyans Çözümlemesi Sonuçları

	VK	Sd	KT	KO	F	Önem Denetimi
Atılganlık	GA	3	5431.83	1810.61	3.05	Fark Önemli
	Gİ	329	195094.5	592.99		P<.05
	GENEL	332	200526.3			

Tablo 3’te yer alan varyans çözümlemesi sonuçları incelendiğinde, 1., 2., 3., 4. sınıf öğrencilerinin atılganlık puanları üzerinden hesaplanan F değeri (3.05), F tablo değerinden (F (3, 329)= 2.62) büyük olduğu için grupların atılganlık puanları arasındaki farkın önemli olduğu görülmektedir. Varyans

çözümlemesi sonucunda ortaya çıkan farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla Scheffé testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Atılgnlık Puanlarının Sınıfa Göre SchefféTesti Sonuçları

Gruplar ve Ortalamaları	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf
1. Sınıf-20.30	-	-1.47	-9.33*	-8.44*
2. Sınıf-21.77	1,47	-	-7.56*	-6.98
3. Sınıf-29.33	9.33*	7.56*	-	0.59
4. Sınıf-28.75	8.44*	6.98	-0.59	-

p<0.05*

Yapılan değerlendirmede birinci sınıflar ile üçüncü ve dördüncü sınıflar arasında; ikinci sınıflar ile üçüncü sınıflar arasındaki farkın önemli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Üst sınıflardaki öğrencilerin atılgnlık puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Tataker (2006) ve Uğurluoğlu'nun (1996) araştırmalarında da üst sınıftaki öğrencilerin daha atılgn olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu durumun sebebi okula ve çevreye uyum sürecinin zaman alması olabilir. Alberti ve Emmons (2002) yaşanmışlık süresi arttıkça uyum ve atılgnlık davranışının da arttığını belirtmiştir. Öğrencinin okuldaki kazandığı deneyimlerin atılgnlık düzeyini attırdığı söylenebilir.

Ailenin Yerleşim Yerinin Etkisi

Öğrencilerin atılgnlık puanlarına bakılmış ve atılgnlık puanları arasındaki farklılıkların ailelerin ikamet ettiği yerleşim birimine göre önemli olup olmadığı sınıanmıştır. Bu amaçla öğrencilerinin atılgnlık puanlarına göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekansları, Yüzdeleri hesaplanmış ve Tablo 5' te verilmiştir.

Tablo 5 Öğrencilerin Atılgnlık Puanlarının Ailelerin İkamet Ettiği Yerleşim Yerine Göre Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Yerleşim Birimi	%	f	O	SS
Köy	19.5	65	14.48	24.59
Belde	8.1	27	24.15	24.94
İlçe Merkezi	32.1	107	26.48	24.78
İl merkezi	40.2	134	28.61	23.17
Toplam	100	333		

Tablo 5 incelendiğinde, örnekleme giren öğrencilerin ailelerinin, % 19.5' inin köyde, % 8.1' inin beldede, % 32.1' inin ilçe merkezinde, % 40.2' sinin il merkezinde ikamet ettiği görülmektedir. Grupların atılgnlık düzeyi ölçümüne göre en yüksek ortalamanın (O=28.61) aileleri il merkezinde ikamet eden öğrencilere, en düşük ortalamanın (O=14.48) ise aileleri köyde ikamet eden öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Atılgnlık puanları ölçümlerine göre

grupların ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığını anlamak için varyans çözümlemesi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Atılganlık Puanlarının Ailelerin İkamet Ettiği Yerleşim Birimine Göre Varyans Çözümlemesi Sonuçları

	VK	Sd	KT	KO	F	Önem Denetimi
	GA	3	9186.18	3062.06	5.27	Fark Önemli
Atılganlık	Gİ	329	191340	581.58		P<.05
	GENEL	332	200526			

Tablo 6’ da yer alan varyans çözümlemesi sonuçları incelendiğinde, ailesi il merkezinde ikamet eden, ailesi ilçe merkezinde ikamet eden, ailesi belde ikamet eden, ailesi köyde ikamet eden öğrencilerin atılganlık puanları üzerinden hesaplanan F değeri (5.27), F tablo değerinden ($F(3, 329) = 2.62$) büyük olduğu için grupların atılganlık puanları arasındaki farkın önemli olduğu görülmektedir. varyans çözümlemesi sonucunda ortaya çıkan farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla Scheffé testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Atılganlık Puanlarının Ailelerin İkamet Ettiği Yerleşim Birimine Göre Scheffé Testi Sonuçları

Gruplar ve Ortalamaları	Köy	Belde	İlçe Merkezi	İl Merkezi
	14.48	24.15	26.48	28.61
Köy-14.48	-	-9.67	-12.00*	-14.14*
Belde-24.15	9.67	-	-2.33	-4.46
İlçe Merkezi-26.48	12.00*	2.33	-	-2.14
İl Merkezi-28.61	14.14*	4.46	2.14	-

p<0.05*

Yapılan değerlendirmede aileleri köyde ikamet eden öğrencilerin atılganlık ortalamaları ile aileleri ilçe ve il merkezinde ikamet eden öğrencilerin atılganlık ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aileleri ilçe merkezinde ve il merkezinde ikamet eden öğrencilerin aileleri köyde ikamet eden öğrencilere göre daha atılgan oldukları görülmüştür. Deniz (1997) ve Şahin’ in (2001) araştırmalarında da ailenin ikamet ettiği yerleşim yeri daha büyük olan öğrencilerin, atılganlık seviyesinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Alberti ve Emmons (2002) sosyal çevrenin özelliklerinin atılganlık davranışı üzerinde etkisi olduğunu ve küçük toplumlarda sosyal baskının daha fazla olduğunu belirtmiştir. Kırsal kesimde birey, kendisine yüklenen rol ve toplum beklentileri doğrultusunda çekingen bir tutum sergileyebilmektedir (Yörükoğlu1998: 105). Kültürel farklılıkların bu duruma sebep olmuş olabileceği söylenebilir.

Kardeş Sayısının Etkisi

Öğrencilerin atılgnlık puanlarına bakılmış ve atılgnlık puanları arasındaki farklılıkların kardeş sayısına göre önemli olup olmadığı sınıanmıştır. Bu amaçla öğrencilerinin atılgnlık puanlarına göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekans ve Yüzdeleri hesaplanmış ve Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Öğrencilerin Atılgnlık Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekans ve Yüzdeleri

Kardeş Sayısı	%	f	O	SS
1	4.2	14	17.71	18.64
2	33.9	113	24.99	25.63
3+	61.9	206	25.18	24.37
Toplam	100	333		

Tablo 8 incelendiğinde, araştırma örneklemine giren öğrencilerin % 4.2’ sinin kendisinden başka kardeşi olmadığı, % 33.9’ unun iki kardeş olduğu, % 61.9’ unun üç ve daha fazla kardeş oldukları görülmektedir. Grupların atılgnlık düzeyi ölçümüne göre en yüksek ortalamanın (O=25.18) üç ve daha fazla kardeşi olan öğrencilere, en düşük ortalamanın (O=17.71) ise bir kardeşi olan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Atılgnlık puanları ölçümlerine göre grupların ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığını anlamak için varyans çözümlemesi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9 Öğrencilerin Atılgnlık Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Varyans Çözümlemesi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	Önem Denetimi
Gruplar Arası (Atılgnlık)	3	737.47	368.74	0.61	Fark Önemsiz
Grup İçi (Atılgnlık)	330	199789	605.42		
GENEL	332	200526			

Tablo 9’da yer alan yer alan varyans çözümlemesi sonuçları incelendiğinde, 1, 2, 3 ve daha fazla kardeş sayısı olan öğrencilerin atılgnlık puanları üzerinden hesaplanan F değeri (0.61), F tablo değerinden (F (2, 330)= 3) küçük olduğu için grupların atılgnlık puanları arasındaki farkın önemli olmadığı görülmektedir. Kültürel değişim ve ailede demokrasinin gelişiminin bu durumu doğurduğu söylenebilir. Uğurluoğlu’ nun (1996) araştırmasında da kardeş sayısının atılgnlık durumunu etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Öğrencilerin Aylık Gelirlerinin Etkisi

Öğrencilerin atılgnlık puanlarına bakılmış ve atılgnlık puanları arasındaki farklılıkların aylık gelire göre önemli olup olmadığı sınıanmıştır. Bu

amaçla öğrencilerinin atılgnlık puanlarına göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekans ve Yüzdeleri hesaplanarak Tablo 10' da sunulmuştur.

Tablo 10. Öğrencilerin Atılgnlık Puanlarının Aylık Gelire Göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekans ve Yüzdeleri

Aylık Gelir	%	f	O	SS
1-100 YTL	7.2	24	21.67	24.57
101-200 YTL	37.5	125	17.40	25.54
201-300 YTL	33.3	111	29.57	21.75
301 YTL ve üstü	21.9	73	31.27	23.88
Toplam	100	333		

Tablo 10 incelendiğinde; araştırma dahilindeki öğrencilerin % 7.2' sinin gelirinin 1-100 ytl arası, % 37.5' inin gelirinin 101-200 ytl arası, % 33.3' ünün gelirinin 201-300 ytl arası, % 21.9' unun gelirinin 300 ytl ve üzeri olduğu görülmektedir. Grupların atılgnlık puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamanın (O=31.27) 301 YTL ve üstü geliri olan öğrencilere, en düşük ortalamanın (O=17.40) ise 101-200 YTL arasında geliri olan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Atılgnlık puanları ölçümlerine göre grupların ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığını anlamak için varyans çözümlemesi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 11' de verilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Aylık Gelir Düzeylerine Göre Atılgnlık Ortalamaları Arasındaki Farklar İçin Varyans Çözümlemesi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	Önem Denetimi
Gruplar Arası (Atılgnlık)	3	12663.2	4221.07	7.39*	Fark Önemli
Grup İçi (Atılgnlık)	329	187863	571.01		P<.05
GENEL	332	200526.2			

Tablo 11' de yer alan varyans çözümlemesi sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin aylık gelirlerine göre atılgnlık puan ortalamaları üzerinden hesaplanan F değeri (7.39), F tablo değerinden (F (3, 329)=2.98) büyük olduğu için atılgnlık düzeyleri arasındaki farkın önemli olduğu görülmektedir. varyans çözümlemesi sonucunda ortaya çıkan farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla Scheffé testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 12' de verilmiştir.

Tablo 12 Öğrencilerin Atılganlık Puanlarının Aylık Gelire Göre Scheffé Testi Sonuçları

Gruplar ve Ortalamaları	1-100 YTL Arası 21.67	101-200 YTL Arası 17.4	201-300 YTL Arası 29.57	301 YTL ve Üstü 31.27
1-100 YTL Arası 21.67	-	4.27	-7.90	-9.61
101-200 YTL Arası 17.4	-4.27	-	-12.17*	-13.87*
201-300 YTL Arası 29.57	7.90	12.17*	-	-1.71
301 YTL ve Üstü 31.27	9.61	13.87*	1.71	-

p<0.05*

Yapılan değerlendirmede aylık geliri 101-200 YTL arası olan öğrenciler ile aylık geliri 201-300 YTL arası olan öğrencilerin, aylık geliri 101-200 YTL olan öğrenciler ile aylık geliri 301 YTL ve üstü geliri olan öğrencilerin ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Gelir durumları 201 YTL' nin üzerinde olan öğrencilerin atılganlık düzeyi, gelir durumları 101-200 YTL arası olan öğrencilerin atılganlık düzeyinden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Aylık geliri fazla olan öğrencilerin daha atılgan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik yeterliliklerin artmasının atılganlığı olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Gemi (1997) ve Şahin'in (2001) bu konuda elde ettiği bulgular araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir. Bu bilgi ile ilgili olarak Alberti ve Emmons (2002) ekonomik yeterliliklerin atılganlık davranışıyla pozitif yönlü ilgisinin olduğunu belirtmiştir.

Ailelerin Aylık Gelirinin Etkisi

Öğrencilerin atılganlık puanlarına bakılmış ve atılganlık puanları arasındaki farklılıkların ailelerinin aylık gelirine göre önemli olup olmadığı sınıanmıştır. Bu amaçla öğrencilerinin atılganlık puanlarına göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekansları, Yüzdeleri hesaplanmış ve Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Öğrencilerin Atılganlık Puanlarının Ailenin Aylık Gelirine Göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekansları ve Yüzdeleri

Aylık Gelir	%	f	O	SS
1-400 YTL	15.9	53	15.62	27.33
401-900 YTL	52.3	174	23.08	22.87
901-1400 YTL	23.7	79	32.24	24.63
1401 YTL ve üstü	8.1	27	32.19	22.39
Toplam	100	333		

Tablo 13 incelendiğinde, örnekleme giren öğrencilerin ailelerinin gelirlerinin, % 15.9' unun 1-400 YTL arası, % 52.3' ünün 401-900 YTL arası,

% 23.7' sinin 901–1400 YTL arası, % 8.1' inin 14001 YTL ve üzeri olduğu görülmektedir. Grupların atılgnlık puan ortalamaları yüksek puandan düşük puana göre sıralanmış, aylık geliri 901–1400 YTL arası olan ailelerden gelen öğrencilerin atılgnlık puan ortalamasının 32.24, aylık geliri 1401 YTL ve üzeri olan ailelerden gelen öğrencilerin atılgnlık puan ortalamasının 32.19, aylık geliri 401-900 YTL arası olan ailelerden gelen öğrencilerin atılgnlık puan ortalamasının 23.08, aylık geliri 1-400 YTL arası olan ailelerden gelen öğrencilerin atılgnlık puan ortalamasının 15.62 olduğu görülmüştür. Öğrencilerin ailelerin aylık gelir durumu yükseldikçe, öğrencilerin atılgnlık puan ortalamalarının da yükseldiği görülmektedir. Atılgnlık puanları ölçümlerine göre grupların ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığını anlamak için varyans çözümlemesi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 14' te verilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelir Düzeyine Göre Atılgnlık Ortalamaları Arasındaki Farklar İçin Varyans Çözümlemesi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	Önem Denetimi
Gruplar Arası (Atılgnlık)	3	10824.5	3608.16	6.26*	Fark Önemli P<.05
Grup İçi (Atılgnlık)	329	189702	576.60		
GENEL	332	200526.5			

Tablo 14' te yer alan varyans çözümlemesi sonuçları incelendiğinde, ailelerinin aylık geliri farklı olan öğrencilerin atılgnlık ortalamaları üzerinden hesaplanan F değeri (6.26), 0.05 alpha düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Varyans çözümlemesi sonucunda ortaya çıkan farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla Scheffé testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 15' te verilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Atılgnlık Puanlarının Ailenin Aylık Gelirine Göre Scheffé Testi Sonuçları

Gruplar ve Ortalamaları	1–400 YTL Arası	401–900 YTL Arası	901–1400 YTL Arası	1401 YTL ve Üstü
1–400 YTL Arası 15.62	-	–7.46	–16.62*	–16.56*
401–900 YTL Arası 23.08	7.46	-	–9.16*	–9.10*
901–1400 YTL Arası 32.24	16.62*	9.16*	-	0.06
1401 YTL ve Üstü 32.19	16.56*	9.10*	–0.06	-

p<0.05*

Yapılan değerlendirmede, ailelerinin aylık geliri 1–400 YTL arası olan öğrenciler ile ailelerinin aylık geliri 901–1400 YTL arası olan öğrencilerin, ailelerinin aylık geliri 1–400 YTL arası olan öğrenciler ile ailelerinin aylık geliri

1401 YTL ve üstü olan öğrencilerin, ailelerinin aylık geliri 401–900 YTL arası olan öğrenciler ile ailelerinin aylık geliri 901–1400 YTL arası olan öğrencilerin ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır. Ailelerinin aylık geliri 901 YTL ve üzerinde olan öğrencilerin atılğanlık puanları, ailelerinin aylık geliri 900 YTL ve altında olan öğrencilerin atılğanlık puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Orta ve ortanın üstü gelir grubu ailelerden gelen öğrencilerin alt gelir grubu ailelerden gelen öğrencilerden daha atılğan oldukları görülmüştür. Alberti ve Emmons (2002) ekonomik yeterliliklerin artmasının atılğanlık davranışını arttırdığını belirtmiştir. Yörükoğlu (1998), aile geliri yükseldikçe öğrencinin sosyal anlamda yerine getirebileceği faaliyetlerin arttığını, bu durumun da atılğanlık düzeyini etkilediğini belirtmiştir. Gemi (1997) ve Gökalan' ın (2000) araştırmalarında da ailenin ekonomik durumunun, öğrencilerin atılğanlık düzeyini etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Anne Eğitim Durumunun Etkisi

Öğrencilerin atılğanlık puanlarına bakılmış ve atılğanlık puanları arasındaki farklılıkların anne eğitim durumuna göre önemli olup olmadığı sınıanmıştır. Bu amaçla öğrencilerinin atılğanlık puanlarına göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekans ve Yüzdeleri hesaplanmış ve Tablo 16' da sunulmuştur.

Tablo 16. Öğrencilerin Atılğanlık Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekansları ve Yüzdeleri

Anne Eğitim Durumu	%	f	O	SS
Okula gitmemiş	22.5	75	25.45	21.66
İlk	55.9	186	22.39	25.16
Orta	9.0	30	28.87	24.72
Lise-Lisans	12.6	42	31.43	25.93
Toplam	100	333		

Tablo 16 incelendiğinde, örnekleme giren öğrencilerin % 22.5' inin annesinin okula gitmediği, % 55.9' unun annesinin ilkokul mezunu olduğu, % 9' unun annesinin ortaokul mezunu olduğu, % 12.6' sının annesinin lise ve lisans mezunu olduğu görülmektedir. Grupların atılğanlık puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamanın (O=31.43) 301 Annesi lise ve lisans mezunu olan öğrencilere, en düşük ortalamanın (O=22,39) ise annesi ilkokul mezunu olan çocuklara ait olduğu görülmektedir. Atılğanlık puanları ölçümlerine göre grupların ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığını anlamak için varyans çözümlemesi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 17' de verilmiştir.

Tablo17. Öğrencilerin Atılganlık Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Varyans Çözümlemesi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	Önem Denetimi
Gruplar Arası (Atılganlık)	3	3451.62	1150.54	1.92	Fark Önemsiz
Grup İçi (Atılganlık)	329	197075	599.01		
GENEL	332	200526			

Tablo 17’ de yer alan yer alan varyans çözümlemesi sonuçları incelendiğinde, annesi okula gitmemiş, annesi ilkokul mezunu, annesi ortaokul mezunu, annesi lise ve lisans mezunu olan öğrencilerin atılganlık puanları üzerinden hesaplanan F değeri (1.92), F tablo değerinden ($F(3, 329) = 2.62$) küçük olduğu için grupların atılganlık puanları arasındaki farkın önemli olmadığı görülmektedir. Atılganlık durumunun, anne eğitim düzeyine göre değişmediğini bu sonuçlar göstermiştir. Anneleri farklı eğitim seviyelerinde olan öğrencilerin atılganlık yönünden benzer özellikte olduğu görülmüştür. Akıncı (1999) ve Kahrıman (2005) çalışmalarında, anne eğitiminin atılganlık durumu üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Baba Eğitim Durumunun Etkisi

Öğrencilerin atılganlık puanlarına bakılmış ve atılganlık puanları arasındaki farklılıkların baba eğitim durumuna göre önemli olup olmadığı sınıanmıştır. Bu amaçla öğrencilerinin atılganlık puanlarına göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekansları, Yüzdeleri hesaplanmış ve Tablo 18’ de sunulmuştur.

Tablo 18. Öğrencilerin Atılganlık Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları, Frekansları ve Yüzdeleri

Baba Eğitim Durumu	%	N	O	SS
Okula gitmemiş	7.8	26	25.88	24.75
İlk	50.2	167	19.78	24.49
Orta	14.7	49	25.90	24.34
Lise	18.6	62	31.65	19.83
Lisans	8.7	29	36.28	28.18
Toplam	100	333		

Tablo 18 incelendiğinde, örnekleme giren öğrencilerin babalarının, % 7.8’ inin okula gitmediği, % 50.2’ sinin ilkokul mezunu olduğu, % 14.7’ sinin ortaokul mezunu olduğu, % 18.6’ sinin lise mezunu olduğu, % 8.7’ sinin lisans mezunu olduğu görülmektedir. Grupların atılganlık puan ortalamaları yüksek puandan düşük puana göre sıralanmış, babası lisans mezunu olanların atılganlık puan ortalamasının 36.28, babası lise mezunu olanların atılganlık puan ortalamasının 31.65, babası ortaokul mezunu olanların atılganlık puan

ortalamasının 25.90, babası okula gitmemiş olanların atılgnlık puan ortalamasının 25.88, babası ilkokul mezunu olanların atılgnlık puan ortalamasının 19.78 olduğu görülmüştür. Atılgnlık puanlarına göre grupların ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığını anlamak için varyans çözümlemesi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 19’ da verilmiştir.

Tablo 19. Öğrencilerin Atılgnlık Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Varyans Çözümlemesi Sonuçları

	VK	Sd	KT	KO	F	Önem Denetimi
Atılgnlık	GA	4	11014.9	2753.74	4.77	Fark önemli
	Gİ	328	189511	577.78		p<.05
	GENEL	332	200526			

Tablo 19’ da yer alan varyans çözümlemesi sonuçları incelendiğinde, babası okula gitmemiş, babası ilkokul mezunu, babası ortaokul mezunu, babası lise mezunu, babası lisans mezunu olan öğrencilerin atılgnlık puanları üzerinden hesaplanan F değeri (4.77), F tablo değerinden ($F(4, 328) = 2.39$) büyük olduğu için grupların atılgnlık puanları arasındaki farkın önemli olduğu görülmektedir. varyans çözümlemesi sonucunda ortaya çıkan farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla Scheffé testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 20’ de verilmiştir.

Tablo 20. Öğrencilerin Atılgnlık Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Scheffé Testi Sonuçları

Gruplar ve Ortalamaları	Okula Gitmemiş 25.88	İlkokul Mezunu 19.78	Ortaokul Mezunu 25.90	Lise Mezunu 31.65	Lisans Mezunu 36.28
Okula Gitmemiş 25.88	-	6.10	-0.01	-5.76	-10.39
İlkokul Mezunu 19.78	-6.10	-	-6.11	-11.86*	-16.49*
Ortaokul Mezunu 25.90	0.01	6,11	-	-5.75	-10.38
Lise Mezunu 31.65	5.76	11.86*	5.75	-	-4.63
Lisans Mezunu 36.28	10.39	16.49 *	10.38	4.63	-

p<0.05*

Yapılan değerlendirmede babası ilkokul eğitimi alan öğrenciler ile babası lise ve lisans eğitimi alan öğrenciler arasındaki farkın önemli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Babasının eğitim durumu lise ve lisans olan öğrencilerin atılgnlık puan ortalamaları babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin atılgnlık puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Babasının eğitim durumunun, öğrencinin atılgnlığını etkilediği görülmüştür. Araştırma sonucunda babası lise ve lisans düzeyinde eğitim görmüş öğrencilerin babası ilköğretim düzeyinde eğitim görmüş öğrencilerden daha atılgn olduğu görülmüştür. Buradan hareketle ailede baba eğitim seviyesi yüksek babaların çocuklarının daha atılgn olduğunu söylemek mümkündür. Tataker (2006), Uğurluoğlu (1996), Gemi (1997), Gökalan (2000) ve Kahrıman’ ın (2005) araştırmalarında da babanın eğitim durumunun yükselmesiyle öğrencilerin

atılganlık puanlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bulguların doğrultusunda öğrencilerin atılganlık düzeyini, cinsiyet ve sahip oldukları kardeş sayısı değişkeninin etkilemediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin atılganlık düzeyini ailelerin yaşadıkları yerle ilişkili olduğu ve aileleri şehir merkezinde ikamet eden öğrencilerin kırsal kesimde yaşayanlara göre daha atılgan olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin aylık maddi gelir ve ailelerinin aylık maddi gelir durumlarıyla atılganlık tutumları arasında olumlu yönde anlamlı bir değişim gösterdiği görülmüştür. Öğrencilerin maddi olanak bakımından kendini güçlü hissetmesi nedeniyle atılganlık tutumları da olumlu yönde değişmiştir. Öğrencilerin atılganlık durumlarına anne ve babanın eğitim puanlarının etkisi incelenmiş; annenin eğitim düzeyinin öğrencinin atılganlık tutumuna etkisi olmadığı gözlenirken, babanın eğitim düzeyinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre öğrencilerin atılganlığı üzerine babanın eğitim düzeyinin etkili olduğu söylenebilir.

1-Okula ve çevreye uyum sağlamak zaman alabildiği için, öğretmen adaylarının bu yeni ortama uyum sağlayabilmesi amacıyla uyum çalışmaları yapılmalıdır.

2-Bu konudaki araştırmalar diğer öğretim kademelerinde de yapılmalıdır.

3-Maddi gelir desteği az olan öğrencilerin atılganlık puanları, burs gibi ek gelirlerle desteklenerek arttırılabilir.

KAYNAKÇA

- AKINCI, T. (1999), "Yurtdışı Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Gençlerin Atılganlık Puanlarının Karşılaştırılması", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- ALBERTI, R., EMMONS, M. (2002), *Atılganlık (Çeviren: Serap Katlan)*, HYB Yayıncılık, Ankara.
- CRAWFORD, L., TAYLOR, L. (1999), *Çekingenlik*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, Bursa.
- GEMİ, A. (1997), "Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyini Etkileyen Bazı Faktörler", Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- GÖKALAN, Z., B.(2000), "İlköğretim Okulu Öğrencilerinin (12-14 Yaş) Benlik Tasarımı, Atılganlık ve Kendini Açma Puanlarıyla Akademik Başarıları Arasındaki İlişki", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- İNCEOĞLU D., AYTAR G. (1987), "Bir Grup Ergende Atılgan Davranış Düzeyi Araştırması", *Psikoloji Dergisi*, Cilt:6, Sayı:21, s. 23-24.
- KAPTAN, S. (1993), *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Tekışık Web Ofset Tesisleri*, Ankara.
- ÖZLEN, M. ve diğerleri(2004), "Bir Üniversite İçin Öğrenci Başarısının İstatistiksel Analizi" 2004. <<http://yaem2004.cukurova.edu.tr/bildiriler/157%20-%20CD.pdf>> (Erişim Tarihi:01.05.2006).

- SARUHAN, N.(1996), “Ankara il merkezinde lise son sınıfa devam eden öğrencilerin atılganlıkları ile ana ve baba tutumları arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi”, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ŞAHİN, N. (2001), “Eğitim Yöneticisi Adaylarının Özellikleri İle Başarı ve Atılganlık Puanları”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- TATAKER, T., “Ergenlerin Atılganlık Puanları İle Atılganlık Puanları Arasındaki İlişki” <<http://www.psikologum.com/editor.asp?aid=38>> (Erişim Tarihi:01.02.2006).
- UGUR, G. (1996), “Üniversite Öğrencilerinde Atılganlık ile Beden Algısı İlişkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- UĞURLUOĞLU, M., Y.(1996), “Lise Öğrencilerinde Özsaygı Düzeyi İle Atılgan Kişilik Özelliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- VOLTAN, N. (1981), “Rathus Atılganlık Envanterinin Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerine Uygulanması ve Elde Edilen Bulgular”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 4, s. 72–75.
- VOLTAN ACAR, N. (2003), “Rathus Atılganlık Envanteri Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, PDR’ de Yirmi beş Yıl, s. 177–184, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- YAPICI, M. (2003), “Üniversite Öğrencilerinin Dersten Kalma Nedenleri”, Üniversite ve Toplum, Cilt: 3, Sayı: 2. <<http://www.universite-toplum.org/text.php?id=126>> (Erişim Tarihi:01.05.2006).
- YEŞİLYAPRAK, B., KISAÇ, İ. (1999), “Öğretmen Adaylarına Uygulanan Atılganlık Eğitimi ve Sonuçları”, Mesleki Eğitim Dergisi, 1(1), s. 12-18.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1998) Gençlik Çağı, 10. Baskı, Özgür Yayınları, İstanbul.